

منظر آسمان

آسمان از دیرباز، عرصه ناشناخته بشر بوده است؛ پهنه‌ای که انسان به آن دسترسی ندارد، اما بر سر نوشت او احاطه دارد؛ "جایی" که در آن "چیزی" تقدیر بشر را رقم می‌زند. عناصر آسمانی، بازیگران قانون‌مندی ذهنی انسان‌ها شدند؛ خورشید، مهرآفرین و ماه حیات‌بخش؛ ستارگان دیگر نیز هریک موطن یا موضع الهه‌ها و منشأ رخدادهای زمینی بوده‌اند.

قرآن مجید، که آسمان دنیا را زینت‌یافته با ستارگان خوانده، اگرچه با طرح خدای واحد و خالق همه چیز نقش آفرینش‌گری باورهای باستانی را مردود اعلام کرده، اما همچنان بر توجه به آسمان تاکید داشته است. مسلمان برای تعیین اوقات نماز، دانستن تقویم روزها و ماه‌ها و کشف اعیاد ناگزیر است پیوسته رو به آسمان داشته باشد. حرکت ماه و خورشید نسبت به زمین همه آنها را تعیین می‌کند. قرآن بروقت‌های خاصی در طول شبانه روز، که آسمان صورت و حال و هوایی خاص دارد، برای عبادت هویت خاصی بخشیده است.

فجر، شفق، طلوع، غروب، سیاهی، روشنایی، زاده شدن، نور و تاریکی از دل یکدیگر و اسامی دیگری در ارتباط با آسمان، که قرآن به آنها اشاره کرده، هر کدام صفتی را برای این موجود تبیین می‌کند که تجمیع آنها منظر آسمان را برای مسلمانان پدید می‌آورد.

در شب اما، آسمان معنای دیگری دارد. تنهایی، تاریکی و بی‌انتهایی، هویتی اسرارآمیز به آن می‌بخشد که معنای شکوه و حماسه دارد. تشبیه گیسوی رودابه در شعر فردوسی به سیاهی و برق شب، وام‌ستانی از مفهوم چندپهللو و معنوی شب برای زیباآفرینی است.

پریچهرگفت سپهد شنود

ز سر شعر شبگون همی برگشود

نقش آسمان شب در تزئینات زیرگنبد و آسمانه‌ها در معماری ایران، با شمس‌های در وسط و ستارگانی در اطراف تقلید منظر مثالی آسمان است که روز و شب را در تصویری واحد خلق می‌کند. این شیوه آرایش معماری، وام‌گرفته از سنت مهرپرستان در تزئین مهرابه‌ها بوده که نقش خورشید را بر آسمان آن ترسیم می‌کرده‌اند. شمس، نماد خورشید، که امروزه نماد مسلمانان شناخته می‌شود، مفهومی بین‌الذاتی است که در طول تاریخ، نوشده است؛ اما این نکته از این روند حاصل می‌آید که آسمان در همه دوران تمدن ایرانیان منبع الهام بوده و مفاهیم آفرینندگی و بزرگی در دل آن جای داشته است.

«نوید عطروش» با عکسی که در زمانی طولانی از آسمان شب گرفته، منظری از آسمان را معرفی کرده که دیده نمی‌شود. او همچون هنرمندان معمار، زمانی طولانی از زندگی آسمان را در تصویری واحد روایت کرده است.

سردبیر

سید امیر منصوری
amansoor@ut.ac.ir

Skyscape

Sky has long been the unknown realm for human beings: a realm which human has no access to it, but his fate is surrounding it: a “place” in which “something” devises human destiny. Celestial elements have become the leading actors of regulation in human mind: the munificent sun and the life giving moon; other stars have also been the home or symbol of the Goddesses and origin of the occurrences on earth. The holy Quran which describes the mundane sky as adorned with stars gives emphasis to the sky despite its being against the ancient mythology by claiming the oneness of God. Muslims are constantly and inevitably in connection with the sky to determine prayer times, know the calendar days and months and discover holidays since the movement of moon and the sun determines all of these. The holy Quran has given praying a specific blessing during certain times of the day when the sky is in a particular mood.

Dawn, twilight, sunrise, sunset, darkness, light, the darkness giving birth to light and conversely, and other names associated with the sky mentioned in the Quran, each attribute a characteristic to the sky which inclusively shapes the skyscape for Muslims.

At night, the sky has another interpretation. Solitary, darkness and infinity gives it a mysterious majestic and epic meaning. The metaphor used in Ferdowsi's poems which explains the similitude of Rudabeh 's hair to darkness of night, elucidates morally ambiguous concept of night in creating beauty.

The role of night sky in decorating the domes and marquees in Iranian archi-

tecture, with a round sun-like shape in the middle and the stars around, is an imitation of skyscape depicted in a single image simultaneously. This style of adornment in architecture is due to the historical narratives inherited from the tradition of decorating Mihrabs in Mithraism where the figure of sun was drawn on. The sun shape, the symbol of the sun, which is currently known as the symbol of Islam is an inter-subjectivity concept renewed throughout history; but the point of this trend is that the sky at all times has been a great source of inspiration and included notions of creativity and magnitude in Iranian civilization. Navid Atrvash has introduced an unseen skyscape captured in a long period of time at night. He has narrated the length of sky life in a single frame alike architect artists.

Editor-in-chief
Seyed-Amir Mansouri
amansoor@ut.ac.ir